

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 11 września 2014 r.^(*)

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 2001/29/WE – Prawo autorskie i prawa pokrewne – Wyjątki i ograniczenia – Artykuł 5 ust. 3 lit. n) – Korzystanie z utworów i innych przedmiotów objętych ochroną w celu badań lub prywatnych studiów – Książka udostępniona osobom prywatnym za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali w bibliotece publicznej – Pojęcie utworu, który nie podlega zasadom zakupu lub licencji – Prawo biblioteki do digitalizacji utworu znajdującego się w jej zbiorach w celu udostępnienia tego utworu użytkownikom za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali – Udostępnienie utworu za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali umożliwiających jego drukowanie na papierze lub utrwalenie na kluczu USB

W sprawie C-117/13

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy) postanowieniem z dnia 20 września 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 14 marca 2013 r., w postępowaniu:

Technische Universität Darmstadt

przeciwno

Eugen Ulmer KG,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, M. Safjan, J. Malenovský, A. Prechal (sprawozdawca) i K. Jürimäe sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: M. Aleksejev, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 26 lutego 2014 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Technische Universität Darmstadt przez N. Rauera oraz D. Ettiga, Rechtsanwälte,
- w imieniu Eugen Ulmer KG przez U. Karpensteina i G. Schulzego, Rechtsanwälte,
- w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzega, J. Kemper i K. Petersen, działających

w charakterze pełnomocników,

- w imieniu rządu włoskiego przez G. Palmieri, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez S. Fiorentina i A. Collabollettę, avvocati dello Stato,
- w imieniu rządu polskiego przez B. Majczyńską, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu fińskiego przez H. Leppo, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez F. Bulsta i J. Samnaddę, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 5 czerwca 2014 r.,
wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10).

2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między Technische Universität Darmstadt (zwanym dalej „TU Darmstadt”) a Eugen Ulmer KG (zwaną dalej „wydawnictwem Ulmer”) w przedmiocie publicznego udostępniania przez TU Darmstadt, za pośrednictwem terminali umieszczonych w pomieszczeniach biblioteki, książki znajdujące się w zbiorach tej biblioteki, w stosunku do której prawa do korzystania przysługują wydawnictwu Ulmer.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 31, 34, 36, 40, 44, 45 i 51 dyrektywy 2001/29 brzmią następująco:

„(31) Należy zabezpieczyć właściwą równowagę praw i interesów między różnymi kategoriami podmiotów praw autorskich, jak również między nimi a użytkownikami przedmiotów objętych ochroną [...].

[...]

(34) Państwa członkowskie powinny mieć możliwość uwzględniania pewnych wyjątków i ograniczeń w niektórych przypadkach do celów edukacyjnych lub naukowych, na rzecz instytucji publicznych, takich jak biblioteki i archiwa, do celów sprawozdawczości w zakresie aktualnych wydarzeń, do cytowania, na użytek osób niepełnosprawnych, do celów bezpieczeństwa publicznego oraz do wykorzystania w postępowaniach administracyjnych lub

sądowniczych.

[...]

(36) Państwa członkowskie mogą przewidzieć godziwą rekompensatę dla podmiotów praw autorskich, nawet jeżeli stosują one fakultatywne przepisy w sprawie wyjątków lub ograniczeń niewymagających tej rekompensaty.

[...]

(40) Państwa członkowskie mogą uwzględnić wyjątek lub ograniczenie na rzecz niektórych instytucji non-profit, takich jak ogólnodostępne biblioteki lub inne instytucje o podobnym charakterze, jak również archiwa. Jednakże powinno to być ograniczone do niektórych szczególnych przypadków objętych prawem do zwielokrotniania [...]. Stosowne jest promowanie specjalnych umów lub licencji, bez wprowadzania nierówności, wspierających takie instytucje i rozpowszechnianie celów, które realizują.

[...]

(44) Stosowanie wyjątków i ograniczeń przewidzianych w niniejszej dyrektywie powinno przebiegać zgodnie ze zobowiązaniami międzynarodowymi. Takie wyjątki i ograniczenia nie mogą być stosowane w sposób naruszający uzasadnione interesy podmiotu praw autorskich lub w sposób sprzeczny z normalnym wykorzystaniem jego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną [...].

(45) Wyjątki i ograniczenia określone w art. 5 ust. 2, 3 i 4 nie powinny jednak stanowić przeszkody dla określenia stosunków umownych zmierzających do zapewnienia godziwej rekompensaty podmiotom praw autorskich w stopniu dozwolonym przez prawo krajowe.

[...]

(51) [...] Państwa członkowskie powinny wspierać dobrowolne środki podejmowane przez podmioty praw autorskich, w tym zawieranie i stosowanie porozumień pomiędzy podmiotami praw autorskich a innymi zainteresowanymi stronami, aby możliwe było osiągnięcie celów niektórych wyjątków lub ograniczeń przewidzianych przez prawo krajowe zgodnie z niniejszą dyrektywą [...]”.

4 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Prawo do zwielokrotniania utworu”, stanowi:

„Państwa członkowskie przewidują wyłączne prawo do zezwalania lub zabrania bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotniania utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiegokolwiek formie, w całości lub częściowo:

a) autorom – w odniesieniu do ich utworów;

[...]”.

5 Artykuł 3 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Prawo do publicznego udostępniania utworów i prawo podawania do publicznej wiadomości innych przedmiotów objętych

ochroną”, stanowi w ust. 1:

„Państwa członkowskie powinny zapewnić autorom wyłączone prawo do zezwalania lub zabrania na jakiejkolwiek publicznej udostępnianie ich utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, włączając podawanie do publicznej wiadomości ich utworów w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie”.

6 Artykuł 5 omawianej dyrektywy, zatytułowany „Wyjątki i ograniczenia”, stanowi w ust. 2:

„Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do prawa do zwielokrotniania określonego w art. 2 w następujących przypadkach:

- a) w odniesieniu do zwielokrotniania na papierze lub podobnym nośniku przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek, z wyjątkiem partytur, pod warunkiem że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę;
- b) w odniesieniu do zwielokrotniania na dowolnych nośnikach przez osobę fizyczną do prywatnego użytku i do celów ani bezpośrednio, ani pośrednio handlowych, pod warunkiem że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę, uwzględniającą zastosowanie lub niezastosowanie środków technologicznych określonych w art. 6, w odniesieniu do danych utworów lub przedmiotów objętych ochroną;
- c) w odniesieniu do szczególnych czynności zwielokrotniania dokonywanych przez ogólnodostępne biblioteki, instytucje edukacyjne lub muzea lub przez archiwa, które nie są skierowane na osiągnięcie bezpośredniej lub pośredniej korzyści gospodarczej lub handlowej; [...].”

7 Artykuł 5 ust. 3 dyrektywy 2001/29 stanowi:

„Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do praw określonych w art. 2 i 3 w następujących przypadkach:

[...]

- n) korzystania poprzez udostępnienia lub podanie do wiadomości, w celu badań i prywatnych studiów, indywidualnym postronnym osobom z dzieł lub innych przedmiotów objętych ochroną, które nie podlegają zasadom zakupu lub licencji, znajdujących się w zbiorach instytucji określonych w ust. 2 lit. c), przy użyciu [za pośrednictwem odpowiednio] wyposażonych terminali w pomieszczeniach wymienionych instytucji;

[...].”

8 Zgodnie z brzmieniem art. 5 ust. 5 tej dyrektywy:

„Wyjątki i ograniczenia przewidziane w ust. 1, 2, 3 i 4 powinny być stosowane tylko w niektórych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego wykorzystania dzieła lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla

uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich”.

Prawo niemieckie

9 Paragraf 52b Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte, Urheberrechtsgesetz (ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, zwanej dalej „UrhG”) z dnia 9 sierpnia 1965 r. (BGBl. I, s. 1273), w wersji mającej zastosowanie do okoliczności będących przedmiotem postępowania głównego, ma następujące brzmienie:

„Zwielokrotnianie utworów na stanowiskach komputerowych w bibliotekach publicznych, muzeach i archiwach

Udostępnianie opublikowanych utworów ze zbiorów ogólnodostępnych bibliotek, muzeów i archiwów, które nie realizują żadnego bezpośrednio lub pośrednio gospodarczego lub zarobkowego celu, dopuszczalne jest wyłącznie w pomieszczeniach danej instytucji na stworzonych specjalnie do tego stanowiskach komputerowych dla czytelników w celu badań i prywatnych studiów, o ile nie sprzeciwiają się temu postanowienia umowne. Na zainstalowanych stanowiskach komputerowych dla czytelników nie można zasadniczo udostępniać w tym samym czasie więcej egzemplarzy utworu niż liczba egzemplarzy znajdujących się w zbiorach instytucji. Udostępnianie podlega zapłacie stosownego wynagrodzenia. Prawo do jego egzekwowania przysługuje wyłącznie organizacji zbiorowego zarządzania”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

10 TU Darmstadt prowadzi bibliotekę regionalną i uniwersytecką, w której pomieszczeniach zainstalował stanowiska komputerowe dla czytelników, umożliwiające im korzystanie z utworów znajdujących się w zbiorach tej biblioteki.

11 Wśród tych utworów od stycznia lub lutego 2009 r. znajdował się podręcznik Winfrieda Schulzego zatytułowany „Einführung in die neuere Geschichte” (zwany dalej „spornym podręcznikiem”), opublikowany przez wydawnictwo Ulmer – wydawnictwo naukowe mające swoją siedzibę w Stuttgarcie (Niemcy).

12 TU Darmstadt nie przyjął oferty wydawnictwa Ulmer z dnia 29 stycznia 2009 r., która dotyczyła nabywania wydawanych przez nie podręczników, w tym spornego podręcznika, w postaci książek elektronicznych.

13 TU Darmstadt poddał sporny podręcznik digitalizacji w celu udostępnienia go użytkownikom biblioteki na stanowiskach komputerowych zainstalowanych w jej pomieszczeniach. Na stanowiskach dla czytelników nie można było uzyskać w tym samym czasie dostępu do większej liczby egzemplarzy utworu niż liczba materialnych egzemplarzy znajdujących się w zbiorach bibliotecznych. Użytkownicy wspomnianych stanowisk komputerowych mogli wydrukować ten utwór w całości lub w części na papierze lub utrwalić go na kluczu USB i w obu tych przypadkach wynieść go w tej postaci poza pomieszczenia biblioteki.

14 Landgericht Frankfurt am Main (sąd okręgowy we Frankfurcie nad Menem), rozpatrujący sprawę z powództwa wydawnictwa Ulmer, uznał w wyroku z dnia 6 marca 2011 r., że aby § 52b UrhG nie miał zastosowania, podmiot praw oraz dana instytucja

powinny zawrzeć uprzednio umowę na cyfrowe korzystanie z omawianego utworu. Sąd ten oddalił ponadto wniosek wydawnictwa Ulmer o zakazanie TU Darmstadt digitalizacji lub zlecenia digitalizacji spornego podręcznika. Uwzględnił on jednakże wniosek tego wydawnictwa o zakazanie umożliwiania użytkownikom biblioteki TU Darmstadt drukowania tego utworu lub utrwalania go na kluczu USB na stanowiskach komputerowych w czytelnicy, a następnie wynoszenia tych kopii poza pomieszczenia biblioteki.

15 Bundesgerichtshof (federalny sąd najwyższy), rozpatrujący rewizję („Revision”) wniesioną przez TU Darmstadt z pominięciem instancji odwoławczej, twierdzi, że w pierwszej kolejności powstaje pytanie, czy utwory i inne przedmioty objęte ochroną „podlegają zasadom zakupu lub licencji” w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, w przypadku gdy podmiot praw zwraca się do instytucji, o której mowa w tym przepisie, z ofertą zawarcia, na odpowiednich warunkach, umowy licencyjnej na korzystanie z tych utworów, czy też należy przyjąć inną wykładnię tego przepisu, zgodnie z którą powyższe określenie może odnosić się wyłącznie do przypadków, gdy dany podmiot praw i dana jednostka zawarły porozumienie w tym przedmiocie.

16 Wspomniany sąd uważa, że inaczej niż w wypadku niemieckiej wersji językowej tego przepisu jego wersje angielska i francuska skłaniają raczej do przyjęcia pierwszej z tych wykładni. Takie stanowisko mogłoby też znaleźć poparcie w ogólnej systematyce i celu dyrektywy 2001/29. Natomiast gdyby na wyłączenie stosowania wspomnianego przepisu pozwalało jedynie zawarcie porozumienia, dana instytucja mogłaby odrzucić odpowiednią ofertę podmiotu praw w celu skorzystania z omawianego ograniczenia, co oznaczałoby również, że podmiot praw nie otrzymałby stosownego wynagrodzenia, którego uzyskanie stanowi zdaniem tego sądu jeden z celów omawianej dyrektywy.

17 W drugiej kolejności sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, czy art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że pozwala on państwowym członkowskim na przyznanie instytucjom, o których mowa w tym przepisie, prawa do digitalizacji utworów znajdujących się w ich zbiorach, o ile takiego zwielokrotnienia wymaga udostępnienie tych utworów lub podanie ich do wiadomości za pośrednictwem zainstalowanych przez nie terminali. Sąd odsyłający uważa, że państwowym członkowskim powinna przysługiwać kompetencja o charakterze uzupełniającym w celu ustanowienia takiego wyjątku od prawa do zwielokrotniania, o którym mowa w art. 2 tej dyrektywy, lub takiego ograniczenia rzeczowego prawa, gdyby w braku ich ustanowienia narażona na szwank została skuteczność (effet utile) art. 5 ust. 3 lit. n) wspomnianej dyrektywy. W ocenie tego sądu kompetencja ta może tak czy inaczej zostać wywiedziona z art. 5 ust. 2 lit. c) omawianej dyrektywy.

18 W trzeciej kolejności sąd odsyłający stwierdza, że w sporze w postępowaniu głównym poruszona została kwestia, czy zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 państwa członkowskie są uprawnione do ustanowienia systemu ograniczeń pozwalającego użytkownikom instytucji, o których mowa w tym przepisie, na drukowanie na papierze lub na utrwalanie na kluczu USB całości lub części utworów udostępnionych lub podanych im do wiadomości przez daną instytucję za pośrednictwem zainstalowanych w niej terminali.

19 W tym względzie sąd odsyłający uważa przede wszystkim, że wspomniane wydruki, utrwalenia lub pobrane pliki – nawet jeżeli nie są co do zasady objęte ograniczeniem przewidzianym w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, ponieważ wiążą się ze zwielokrotnieniem utworu – mogłyby być mimo wszystko dozwolone jako rozszerzenie

udostępnienia lub podania do wiadomości utworu przez daną instytucję na podstawie innego przypadku ograniczenia, w szczególności z tytułu wyjątku nazywanego „kopia na użytek prywatny” przewidzianego w art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy.

20 Dodatkowo cel określony w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, polegający na umożliwieniu korzystania w sposób skuteczny, w celu badań lub prywatnych studiów, z tekstów udostępnionych lub podanych do wiadomości za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w pomieszczeniach instytucji takiej jak biblioteka, przemawiałby za taką wykładnią omawianego przepisu, zgodnie z którą drukowanie na papierze za pośrednictwem odpowiednio wyposażonego terminala powinno być dozwolone, jednak utrwalanie tego utworu na kluczu USB już nie.

21 Wreszcie sąd odsyłający stwierdza, że taka wykładnia art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 pozwoliłaby również na zapewnienie, by zakres ograniczenia przewidzianego w tym przepisie spełniał potrójną przesłankę zawartą w art. 5 ust. 5 wspomnianej dyrektywy. Zdaniem sądu odsyłającego utrwalenie utworu na kluczu USB bardziej ingeruje w prawa twórcy utworu niż wydrukowanie go na papierze.

22 W tych okolicznościach Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy zasady zakupu lub licencji w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 obowiązują w przypadku, gdy podmiot prawa proponuje wymienionym tam instytucjom zawarcie umów licencyjnych o korzystanie z dzieła na odpowiednich warunkach?

2) Czy art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 uprawnia państwa członkowskie do przyznania instytucjom prawa do digitalizacji dzieł zawartych w ich zbiorach, gdy jest to konieczne do udostępnienia tych dzieł za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali?

3) Czy prawa przewidziane przez państwa członkowskie zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 mogą sięgać tak daleko, że użytkownicy terminali mogą drukować na papierze udostępnione tam dzieła lub zapisywać je na kluczach USB?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

23 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy utwór podlega „zasadom zakupu lub licencji” w rozumieniu art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, w przypadku gdy właściciel praw zwrócił się do instytucji, o której mowa w tym przepisie, takiej jak ogólnodostępna biblioteka, z ofertą zawarcia, na odpowiednich warunkach, umowy licencji na korzystanie z tego utworu.

24 Wszystkie zainteresowane strony, które złożyły swoje uwagi na piśmie, z wyjątkiem wydawnictwa Ulmer, proponują odpowiedzieć na to pytanie przecząco i opowiadają się zasadniczo za wykładnią, zgodnie z którą termin „zasady zakupu lub licencji” zawarty w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 należy rozumieć w ten sposób, że podmiot praw i dana instytucja już wcześniej musiały zawrzeć umowę licencyjną lub umowę na korzystanie z określonego utworu, która to umowa określałaby warunki, na jakich wspomniana instytucja

może z niego korzystać.

25 Wydawnictwo Ulmer podnosi, że sama okoliczność, iż podmiot praw zwrócił się do ogólnodostępnej biblioteki z ofertą zawarcia umowy licencyjnej lub umowy na korzystanie z utworu, pod warunkiem że taka oferta jest „odpowiednia”, wystarczy do tego, by art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 nie mógł znaleźć zastosowania.

26 W tym względzie z porównania wersji językowych art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, a w szczególności wersji angielskiej, francuskiej, niemieckiej i hiszpańskiej, w których użyto, odpowiednio, określeń: „terms”, „conditions”, „Regelung” i „condiciones”, wynika już na wstępie, że prawodawca Unii posłużył się w treści tego przepisu terminami „conditions” (warunki) lub „dispositions” (przepisy), które odnoszą się do faktycznie uzgodnionych postanowień umownych, a nie do zwykłej oferty zawarcia umowy.

27 Następnie należy przypomnieć, że ograniczenie wynikające z art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 ma na celu wspieranie interesu publicznego związanego z promowaniem badań i prywatnych studiów poprzez upowszechnianie wiedzy, co stanowi ponadto podstawową misję instytucji takich jak ogólnodostępna biblioteka.

28 Tymczasem proponowana przez wydawnictwo Ulmer wykładnia zakłada, że podmiot praw mógłby, w drodze jednostronnej i zasadniczo arbitralnej czynności, pozbawić daną instytucję prawa do skorzystania z tego ograniczenia i w ten sposób uniemożliwić tej instytucji wypełnianie jej podstawowej misji, a także stanąć na przeszkodzie wspieraniu wskazanego powyżej interesu publicznego.

29 Ponadto motyw 40 dyrektywy 2001/29 wskazuje, że stosowne jest promowanie specjalnych umów lub licencji, które wspierałyby, bez zaburzenia równowagi, takie instytucje i realizowanie przez nie ich misji upowszechniania wiedzy.

30 Jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 21 i 22 opinii, motywy 45 i 51 tej dyrektywy potwierdzają, również w swojej wersji niemieckojęzycznej, że szczególnie w kontekście wyjątków i ograniczeń wymienionych w art. 5 ust. 3 dyrektywy 2001/29 odniesiono się do faktycznych stosunków umownych oraz zawierania i stosowania już istniejących porozumień, a nie zwykłych ofert zawarcia umowy lub udzielenia licencji.

31 Ponadto proponowaną przez wydawnictwo Ulmer wykładnię trudno pogodzić z celem, którego osiągnięciu służy art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, polegającym na utrzymaniu właściwej równowagi między prawami i interesami z jednej strony podmiotów praw autorskich a z drugiej strony użytkowników utworów objętych ochroną, którzy pragną udostępniać je publicznie w celu badań lub prywatnych studiów prowadzonych przez osoby prywatne.

32 Ponadto gdyby sama oferta zawarcia umowy licencyjnej lub umowy na korzystanie z utworu wystarczała do wyłączenia stosowania art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, taka wykładnia pozbawiłaby przewidziane w tym przepisie ograniczenie znacznej części jego istoty, a wręcz racji bytu (effet utile), ponieważ gdyby ją przyjąć, wspomniane ograniczenie mogłoby być stosowane – w myśl twierdzeń wydawnictwa Ulmer – wyłącznie do coraz rzadszych utworów, w których przypadku elektroniczna wersja, w szczególności w postaci książki elektronicznej, nie jest jeszcze oferowana na rynku.

33 Wreszcie wykładni, zgodnie z którą musi tu chodzić o faktycznie uzgodnione warunki umowne, nie można wykluczyć – wbrew temu, co utrzymuje wydawnictwo Ulmer – z tego powodu, że nie spełniałaby ona potrójnej przesłanki ustanowionej w art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29.

34 W tym względzie wystarczy stwierdzić, że ograniczenie przewidziane w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 jest obwarowane kilkoma obostrzeniami, które gwarantują – nawet jeżeli stosowanie tego przepisu będzie wyłączone jedynie w przypadku faktycznego uzgodnienia warunków umownych – że takie ograniczenie wciąż będzie stosowane w niektórych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego wykorzystania utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich.

35 Z uwagi na powyższe rozważania odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć: termin „zasady zakupu lub licencji” zawarty w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 należy rozumieć w ten sposób, że zakłada on uprzednie zawarcie przez podmiot praw i instytucję, o której mowa w tym przepisie, taką jak ogólnodostępna biblioteka, umowy licencyjnej lub umowy o korzystanie z danego utworu, określającej warunki, na jakich instytucja ta może z tego utworu korzystać.

W przedmiocie pytania drugiego

36 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie przyznało ogólnodostępnym bibliotekom, o których mowa w tym przepisie, prawo do digitalizacji utworów znajdujących się w ich zbiorach, jeżeli ta czynność zwielokrotnienia jest konieczna w celu udostępnienia tych utworów użytkownikom za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w pomieszczeniach tej instytucji.

37 Na wstępie należy zauważyć, że bezsporne jest, iż digitalizacja utworu, która polega zasadniczo na przekonwertowaniu go z formatu analogicznego na format cyfrowy, stanowi czynność zwielokrotnienia tego utworu.

38 Nasuwa się zatem pytanie, czy art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 zezwala państwom członkowskim na przyznanie tego prawa do zwielokrotniania ogólnodostępnym bibliotekom, mimo że zgodnie z art. 2 tej dyrektywy to twórcy dysponują wyłącznym prawem zezwalania na zwielokrotnianie ich utworów lub zakazywania takiego zwielokrotniania.

39 W tym względzie należy przede wszystkim stwierdzić, że w myśl art. 5 ust. 3 zdanie pierwsze dyrektywy 2001/29 państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do praw określonych w art. 2 i 3 tej dyrektywy, a zatem zarówno w odniesieniu do przysługującego twórcom wyłącznego prawa do zwielokrotniania, jak i prawa do publicznego udostępniania utworów.

40 Jednakże art. 5 ust. 3 lit. n) wspomnianej dyrektywy ogranicza możliwość korzystania z utworów w rozumieniu tego przepisu do „korzystania poprzez udostępnienie lub podanie do wiadomości” tych utworów, a zatem do czynności wchodzących w zakres wyłącznego prawa do publicznego udostępniania utworów, o którym mowa w art. 3 omawianej dyrektywy.

41 Następnie należy przypomnieć, że aby można było mówić o „czynności udostępnienia” w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29, wystarczy w szczególności, że wspomniane utwory zostaną podane do publicznej wiadomości w taki sposób, że osoby postronne będą miały do nich dostęp, niezależnie od tego, czy skorzystają one z tej możliwości (wyrok Svensson i in., C-466/12, EU:C:2014:76, pkt 19).

42 Z powyższego wynika, że w okolicznościach takich jak występujące w sprawie w postępowaniu głównym fakt udzielenia przez instytucję taką jak ogólnodostępna biblioteka, która jest objęta zakresem art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, dostępu do utworu znajdującego się w jej zbiorach „osobom postronnym”, a mianowicie ogółowi jednostek korzystających z zainstalowanych w jej pomieszczeniach odpowiednio wyposażonych terminali w celu badań lub prywatnych studiów, należy uznać za „podanie do wiadomości” i w konsekwencji za „czynność udostępnienia” w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy (zob. podobnie wyrok Svensson i in., EU:C:2014:76, pkt 20).

43 Owo prawo do udostępniania utworów przysługujące instytucjom, o których mowa w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, takim jak ogólnodostępne biblioteki, w granicach przesłanek określonych w tym przepisie może zostać pozbawione znacznej części swej istoty, a wręcz racji bytu (effet utile), jeżeli instytucje te nie będą dysponowały mającym uzupełniający charakter prawem digitalizacji utworów, których może to dotyczyć.

44 Takie prawo zostało przyznane rzeczonym instytucjom w art. 5 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2001/29 w zakresie dotyczącym „szczególnych czynności zwielokrotniania”.

45 Powyższą przesłankę dotyczącą szczególnego charakteru należy rozumieć w ten sposób, że dane instytucje nie mogą co do zasady dokonywać digitalizacji całości swoich zbiorów.

46 Natomiast przesłanka ta jest w zasadzie spełniona, w przypadku gdy digitalizacja niektórych utworów z danego zbioru jest konieczna do „korzystania poprzez udostępnienie lub podanie [ich] do wiadomości, w celu badań i prywatnych studiów, indywidualnym postronnym osobom [...] [za pośrednictwem odpowiednio] wyposażonych terminali”, zgodnie z tym, co przewiduje art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29.

47 Ponadto zakres tego mającego uzupełniający charakter prawa digitalizacji winien zostać sprecyzowany w drodze wykładni art. 5 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2001/29 w świetle art. 5 ust. 5 tego aktu, zgodnie z którym owo ograniczenie powinno być stosowane tylko w niektórych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego wykorzystania utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich, zważywszy jednak, że ten ostatni przepis nie ma na celu rozszerzenia zakresu wyjątków i ograniczeń przewidzianych w art. 5 ust. 2 tej dyrektywy (zob. podobnie wyroki: Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, pkt 58; ACI Adam i in., C-435/12, EU:C:2014:254, pkt 26).

48 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że właściwe przepisy krajowe należycie uwzględniają przesłanki ustanowione w art. 5 ust. 5 wspomnianej dyrektywy, ponieważ z § 52b UrhG wynika, po pierwsze, że digitalizacja utworów przez ogólnodostępne biblioteki nie może prowadzić do tego, by liczba egzemplarzy każdego z utworów udostępnianych użytkownikom za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali przekroczyła liczbę materialnych egzemplarzy nabytych przez bibliotekę. Po drugie, o ile na podstawie tego

przepisu prawa krajowego digitalizacja utworu nie jest jako taka powiązana z obowiązkiem rekompensaty, o tyle późniejsze udostępnianie tego utworu w formacie cyfrowym za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali podlega zapłacie stosownego wynagrodzenia.

49 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na pytanie drugie winna brzmieć: art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 2 lit. c) tego aktu należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie przyznało ogólnodostępnym bibliotekom, o których mowa w tych przepisach, prawo digitalizacji utworów znajdujących się w ich zbiorach, o ile ta czynność zwielokrotnienia jest konieczna z punktu widzenia udostępnienia tych utworów użytkownikom za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w pomieszczeniach tych instytucji.

W przedmiocie pytania trzeciego

50 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie przyznało ogólnodostępnym bibliotekom, o których mowa w tym przepisie, prawo do udostępniania utworów użytkownikom za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali, które umożliwiają drukowanie tych utworów na papierze lub ich utrwalanie na kluczu USB.

51 Jak wynika z pkt 40 i 42 niniejszego wyroku, ograniczenie przewidziane w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 dotyczy co do zasady wyłącznie niektórych czynności udostępniania, które normalnie objęte są wyłącznym prawem podmiotu praw określonym w art. 3 tej dyrektywy, a mianowicie tych czynności, poprzez które dane instytucje udostępniają określony utwór podmiotom prywatnym w celu badań lub prywatnych studiów za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w ich pomieszczeniach.

52 Tymczasem bezsporne jest, że czynności tego rodzaju jak drukowanie utworu na papierze lub jego utrwalenie na kluczu USB – nawet jeśli możliwe ze względu na pewne funkcje, w jakie wyposażone są terminale, za pośrednictwem których można zapoznać się z utworem – stanowią nie czynności „udostępnienia” w rozumieniu art. 3 dyrektywy 2001/29, ale czynności „zwielokrotnienia” w rozumieniu art. 2 tej dyrektywy.

53 Mamy tu bowiem do czynienia ze stworzeniem nowej kopii materialnej lub kopii cyfrowej utworu udostępnianego użytkownikom przez instytucję za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali.

54 Zezwolenie na owe czynności zwielokrotnienia, inaczej niż w przypadku niektórych działań związanych z digitalizacją utworu, nie może już wynikać z mającego uzupełniający charakter prawa wywodzonego z łącznej lektury art. 5 ust. 2 lit. c) i art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29, ponieważ czynności te nie są konieczne do udostępnienia, przy spełnieniu przesłanek określonych w tych przepisach, tego utworu użytkownikom za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali. Ponadto zezwolenie na wskazane powyżej czynności nie może wynikać z art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 tego przepisu, gdyż nie są one wykonywane przez instytucje, do których odnosi się ten przepis, a przez użytkowników odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w pomieszczeniach

tych instytucji.

55 Natomiast tego rodzaju czynności zwielokrotniania na nośniku analogowym lub cyfrowym mogą, w zależności od przypadku, być dozwolone na podstawie krajowych przepisów dokonujących transpozycji wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w art. 5 ust. 2 lit. a) lub b) dyrektywy 2001/29, o ile w danym wypadku spełnione są ustanowione w tych przepisach przesłanki, zwłaszcza ta dotycząca godziwej rekompensaty, jaka musi przysługiwać podmiotowi praw.

56 Dodatkowo tego rodzaju czynności zwielokrotnienia muszą spełniać przesłanki określone w art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29. W konsekwencji wolumen powielanych tekstów nie może, w szczególności, powodować nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich.

57 Ze względu na powyższe rozważania odpowiedź na pytanie trzecie winna brzmieć: art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że przepis ten nie obejmuje czynności takich jak drukowanie utworów na papierze lub utrwalanie ich na kluczu USB, wykonywanych przez użytkowników za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w ogólnodostępnych bibliotekach, do których przepis ten się odnosi. Natomiast tego rodzaju czynności mogą, w zależności od przypadku, być dozwolone na podstawie krajowych przepisów dokonujących transpozycji wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w art. 5 ust. 2 lit. a) lub b) tej dyrektywy, o ile w danym wypadku spełnione są ustanowione w tych przepisach przesłanki.

W przedmiocie kosztów

58 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

1) Termin „zasady zakupu lub licencji” zawarty w art. 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym należy rozumieć w ten sposób, że zakłada on uprzednie zawarcie przez podmiot praw i instytucję, o której mowa w tym przepisie, taką jak ogólnodostępna biblioteka, umowy licencyjnej lub umowy o korzystanie z danego utworu, określającej warunki, na jakich instytucja ta może z tego utworu korzystać.

2) Artykuł 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 w związku z art. 5 ust. 2 lit. c) tego aktu należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie temu, by państwo członkowskie przyznało ogólnodostępnym bibliotekom, o których mowa w tych przepisach, prawo digitalizacji utworów znajdujących się w ich zbiorach, o ile ta czynność zwielokrotnienia jest konieczna z punktu widzenia udostępnienia tych utworów użytkownikom za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w pomieszczeniach tych instytucji.

3) Artykuł 5 ust. 3 lit. n) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że

przepis ten nie obejmuje czynności takich jak drukowanie utworów na papierze lub utrwalanie ich na kluczu USB, wykonywanych przez użytkowników za pośrednictwem odpowiednio wyposażonych terminali zainstalowanych w ogólnodostępnych bibliotekach, do których przepis ten się odnosi. Natomiast tego rodzaju czynności mogą, w zależności od przypadku, być dozwolone na podstawie krajowych przepisów dokonujących transpozycji wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w art. 5 ust. 2 lit. a) lub b) tej dyrektywy, o ile w danym wypadku spełnione są ustanowione w tych przepisach przesłanki.

Podpisy

*Język postępowania: niemiecki.

© Unia Europejska , <http://eur-lex.europa.eu/>